

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
Västra Nylands välfärdsområde

10.11.2025
luvn.fi

Lausunto aluevaltuustolle niistä toimenpiteistä, joihin tarkastuslautakunnan vuoden 2024 arviointikertomus antaa aihetta

Käsittely: Aluehallitus 24.11.2025 § 263, Aluevaltuusto xx.xx.xx.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Vammaispalvelut.....	1
2.1	Tarkastuslautakunnan suositus	1
2.2	Lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.....	3
3	Ikääntyneiden palvelut	4
3.1	Tarkastuslautakunnan suositus	4
3.2	Lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.....	6
4	Hyvinvointialueen taloudellinen tila	9
4.1	Tarkastuslautakunnan suositus	9
4.2	Lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.....	10
5	Yhteinen, valmentava ja osallistava työkuultuuri.....	12
5.1	Tarkastuslautakunnan suositus	12
5.2	Lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.....	13
6	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.....	15
6.1	Tarkastuslautakunnan suositus	15
6.2	Lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.....	16

1 Johdanto

Tarkastuslautakunta hyväksyi kokouksessaan 7.5.2025 § 23 arviointikertomuksensa vuodelta 2024. Aluevaltuusto päätti kokouksessaan 27.5.2025 § 28

1. merkitä tiedoksi arviointikertomuksen vuodelta 2024;
2. lähettää arviointikertomuksen aluehallitukselle tarvittavia toimenpiteitä varten ja
3. velvoittaa aluehallituksen tuomaan aluevaltuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

Tähän asiakirjaan on koottu lausunnot niistä toimenpiteistä, joihin tarkastuslautakunnan vuoden 2024 arviointikertomus antaa aihetta.

2 Vammaispalvelut

2.1 Tarkastuslautakunnan suositus

Tarkastuslautakunta on huolissaan vammaispalveluhakemusten ja -päästösten lakisääteisten käsittelyaikojen ylittymisestä. Vaikka pääsääntöisesti raportoidut käsittelyajat ovat parantuneet vuoden aikana, ei kaikkiin lakisääteisiin määräaikoihin ole päästy. Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka vammaispalvelut aikovat sovittaa yhteen nykyiset resurssit ja uuden vammaispalvelulain mukanaan tuomat velvollisuudet? Vuoden 2025 alusta voimaan tulleen uuden vammaispalvelulain muutosten vuoksi käsittelyaikojen odotetaan tarkasteluhetkellä pidentyvän. Päätökset tulee muuttaa uuden vammaispalvelulain mukaisiksi kolmen vuoden siirtymäaikana.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen vammaisneuvostot antoivat syksyllä 2024 lausunnot vammaispalvelujen toimivuudesta alueillaan ja HUS-yhtymässä. On myönteistä, että toteuttamalla vammaispalvelujen palvelustrategian

tavoitteita, voidaan vammaisneuvostojen esiin nostamia epäkohtia parantaa ja kehittää. Tarkastuslautakunnan mielestä tulevaisuuden palvelujen järjestämisessä merkittävää on siksi se, kuinka tavoitteet näkyvät käytännön toiminnassa. Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka vammaispalvelut aikovat huomioida ne huolet, joita vammaispalvelujen palvelustrategia ei vielä tavoita? Esimerkiksi vammaispalvelujen asiakkaiden viestinnän ja tiedottamisen, sähköisten palvelujen saavutettavuuden sekä rakennusten esteettömyyden rooli on merkittävä, eikä niitä ole tarkasteluhetkellä huomioitu vammaispalvelujen palvelustrategiassa.

Tarkastuslautakunta korostaa, että alueen asukkaiden palvelujen saaminen suomen ja ruotsin kielellä on ensiarvoisen tärkeää. Lisäksi tulee varmistaa, että tulevaisuudessa kasvava vieraskielisten asiakkaiden määrä huomioidaan palvelujen järjestämisessä.

Kuljetuspalvelujen euro- ja kilometrikukkaromalli otetaan operatiiviseen käyttöön vuoden 2025 aikana kilpailutuksen valmistumisen yhteydessä. Samalla euro- ja kilometrikukkaromallista on tarkoitus tulla merkittävä tapa toteuttaa kuljetuspalveluita. Mallin käyttöönoton yhteydessä on selvitettävä sitä, mitä liikkumista tukevien palvelujen saatavuudessa tapahtuu.

Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana sitä, että erityisen vaativien asumispalvelujen odotusajat ovat pidentyneet vuoden aikana eikä kotiin annettavan asumisen tuen osuutta ole onnistuttu kasvattamaan. Asumispalvelujen riittämättömyys nousi esille myös vammaisneuvostojen lausunnoissa. Toiminnassa tulee päästä palvelustrategiassa määritellylle tasolle.

Tarkastuslautakunta ilmaisee huolensa vammaisten henkilöiden osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksien sekä itsemääräämisoikeuden riittävästä toteutumisesta. Uuden vammaispalvelulain yhtenä tavoitteena on parantaa vammaisten henkilöiden osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja

itsenäistä elämää. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että vammaisten henkilöiden itsenäisyyden asiakaskokemusta pyritään seuraamaan ja kehittämään.

2.2 Lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta

Vammaispalvelujen palvelualueen henkilöstösuunnittelussa vuodelle 2025 huomioitiin vammaispalvelulain muutokset. Vammaispalvelujen henkilöstö koulutettiin tammi-maaliskuun 2025 aikana lakimuutoksiin, koska lain soveltamisalan suhdetta muuhun lainsäädäntöön tarkennettiin vasta joulukuussa 2024. Vammaispalvelulain uudistukseen liittyy myös ensisijaisen lainsäädännön soveltaminen aiempaa kattavammin ja vammaispalvelulain viimesijaisuus palveluja myönnettäessä. Palvelualueiden välistä yhteistyötä lisätään asiakkaiden tarpeeseen perustuvan palvelun järjestämisessä ja 1.10.2025 aloittava keskitetty sosiaalihuollon asiakasohjaus parantaa palvelutarpeen arviointien ohjautumista asiakaslähtöisesti.

Vammaisten henkilöiden elämän kannalta palvelujen, rakennusten ja sovellusten esteettömyys ja saavutettavuus ovat erittäin tärkeitä. Esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimukset eivät koske pelkästään vammaispalveluita vaan myös muita palveluita. Digitaalisten sovellusten osalta hyvinvointialueen tulee tehdä saavutettavuusarviointi säännösten perusteella. Vammaispalvelujen käytössä olevat tilat eivät ole kaikilta osin esteettömiä, mutta asiakkaiden tapaamiset järjestetään aina sellaisissa tiloissa, minne asiakas pääsee. Esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskevat toimet huomioidaan tulevaisuudessa osana hyvinvointisuunnitelmaa, mihin on päätetty ottaa mukaan vammaisten hyvinvoinnin edistämistä koskeva osa. Tilojen esteettömyyteen liittyvät konkreettiset kysymykset on ratkaistava tilapalveluissa ja saavutettavuuteen liittyvät konkreettiset kysymykset digipalveluissa.

Kilometri- ja eurokukkaron käyttöönoton yhteydessä seurataan sen vaikutusta myös muiden kuljetuspalvelujen käyttöön. Keskitetty

kuljetuspalvelumalli säilyy kilometri- ja eurokukkaromallin rinnalla ja asiakkaalla on mahdollisuus palata keskitettyyn malliin, mikäli kilometri- ja eurokukkarot ei sovellu asiakkaan tarpeisiin.

Vammaisten tuettua asumista pyritään edelleen lisäämään, mikäli asiakkaiden palvelutarpeeseen pystytään vastaamaan tuetulla asumisella. Tuettuun asumiseen haetaan myös uusia yksityisiä palveluntuottajia kilpailutuksen kautta.

Vaativien asumispalvelujen tarjonnan lisäämiseksi hyvinvointialueelle rakennetaan uusi vaativan tuen asumisen yksikkö. Hankkeelle on varattuna tontti ja Uudenmaan vammaispalvelut Oy toimii rakennuttamisessa hyvinvointialueen kumppanina. Uuden vaativan tuen asumisen yksikön rakennuttamisen lisäksi tullaan myös toteuttamaan vaativan tuen asumispalvelujen kilpailutus.

3 Ikääntyneiden palvelut

3.1 Tarkastuslautakunnan suositus

Ikääntyneiden palvelustrategian tavoitteiden toteutumisen arviointi muodostui haasteelliseksi. Arviolta 30 prosenttia tavoitteista jäi arvioimatta. Lisäksi palvelustrategian tavoitteet ja mittarit ovat monilta osin päällekkäisiä, ja samoilla mittareilla pyritään selittämään useamman tavoitteen toteutumista. Tavoitteen tulisi olla selkeä ja sellainen, että siihen on määritettävissä tavoitteen toteutumista kuvaava mittari. Tarvittaessa tavoitteita tulee täsmentää niin, että ydintehtävä tulee selkeästi esitetyksi ja palvelualue kykenee itsenäisesti toteuttamaan asetettuja tavoitteita.

Ennaltaehkäisevät terveyspalvelut ovat hyvinvointialueen kannalta merkittävä kokonaisuus. Riittävän aikaisessa vaiheessa toteutetuilla palveluilla voidaan parantaa elämänlaatua ja ennaltaehkäistä sairauksien syntyä. Myöhemmässä elämävaiheessa voidaan terveystarkastuksilla ja liikuntaohjelmien lisäämisellä vähentää ikääntyneiden tarvetta esimerkiksi kiireellisiin terveyspalveluihin. Yhteistyö järjestöjen ja vapaaehtoisten kanssa voi tarjota ikääntyneille tukea ja palveluja, jotka vähentävät julkisten sote-palvelujen kuormitusta. Tulee tarkastella sitä, kuinka palvelujärjestelmän kehittämisellä voidaan vastata tulevaisuudessa tapahtuvaan ikääntyvien palveluntarpeen kasvuun.

Tarkastuslautakunta on huolissaan ikääntyneiden sosiaalipalvelujen odotusaikojen ylittymisestä. Vaikka omaishoidon tuen ja pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkojen myöntäminen ovat pääosin toteutuneet lakisääteisessä kolmen kuukauden määräajassa vuonna 2024, ei kaikkiin lakisääteisiin määräaikoihin kuitenkaan päästy. Tietojen keräämistä ja raportointia tulee parantaa, jotta määräaikojen toteutumista voidaan seurata ja arvioida luotettavammin.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on otettu valtakunnallinen RAI (Resident Assessment Instrument) -arviointijärjestelmä käyttöön ikääntyneiden palveluissa jo vuoden 2023 aikana. Järjestelmä auttaa arvioimaan ikäihmisten toimintakykyä ja palvelutarpeita. RAI-arviointivälineistön peittävyys oli Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tietojen mukaan vuoden 2023 lopulla Länsi-Uudellamaalla säännöllisessä kotihoidossa alle 50 prosenttia ja ympärivuorokautisessa palveluasumisessa yli 82 prosenttia. Hyvinvointialueella olisi hyvä yhdenmukaistaa RAI-arviointivälineistön käyttö.

Länsi-Uudellamaalla omaishoito järjestetään yhdenmukaisesti koko hyvinvointialueella ja omaishoidon kehittämisen suunnitelma on laadittu vuodelle 2025. Tästä huolimatta omaishoitajien tukea tulee kehittää. Omaishoidon kehittämisellä voidaan vähentää julkisten terveyspalvelujen kuormitusta, kun omaishoitajat pystyvät paremmin huolehtimaan

läheisistään kotona. Tarjoamalla omaishoitajille koulutusta ja tukea, voidaan vähentää heidän uupumustaan ja tarvetta ulkopuolisille hoitopalveluille. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota omaishoitajien kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

Hyvinvointialueella on onnistuneesti otettu käyttöön ikääntyvien hyvinvointia ja terveyttä edistävä Olkkaritoiminta sekä vapaaehtoistoimintaa koordinoiva VESA-toiminta. Lisäksi on kehitetty Terapianavigaattoria ikääntyneiden mielenterveys- ja päihdeongelmien tunnistamiseen. Suunnitelmien mukaisesti olisi hyvä myös pilotoida Seniorineuvola ja käyttää hyödyksi esimerkiksi asiakaskyselyjä. Samalla tulisi erityisesti kiinnittää huomiota iäkkäiden ihmisten kokemaan yksinäisyyteen ja sen ennaltaehkäisyyn.

Länsi-Uudellamaalla on voimakkaasti kehitetty digitaalisia palveluja. Digitaalisten palvelujen avulla kyetään lisäämään muun muassa palvelujen saavutettavuutta. Tarkastuslautakunnan havaintojen perusteella on ensisijaisen tärkeää, että tarjottujen digipalvelujen tulee soveltua kohderyhmälle. Ikääntyneiden digitaidot ovat hyvin vaihtelevia muihin ikäryhmiin verrattuna ja valmiudet uuden teknologian käyttöönottoon voivat olla rajoittuneita. Tarkastuslautakunta kysyy, vaikeuttaako digipalvelujen lisääminen palvelujen saavutettavuutta? Kuinka huomioidaan riittävällä tasolla ne ikääntyneet, jotka eivät kykene asioimaan digitaalisesti?

Tarkastuslautakunta korostaa, että alueen asukkaiden palvelujen saaminen suomen ja ruotsin kielellä on ensiarvoisen tärkeää. Lisäksi tulee varmistaa, että tulevaisuudessa kasvava vieraskielisten asiakkaiden määrä huomioidaan palvelujen järjestämisessä.

3.2 Lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta

Omaishoidon tuen ja pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen odotusaikoihin on rakennettu säännöllinen seuranta. Omaishoidon tuen osalta ajalla 1.1. – 30.6.2025 lakisääteinen kolmen kuukauden määräaika on ylittynyt enää yhden asiakkaan kohdalla ja keskimääräinen odotusaika hakemuksen vireilletulosta palvelupäätökseen on lyhentynyt 25 vuorokauteen. Pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen osalta lakisääteisen määräajan ylityksiä samalla aikajaksolla on ollut 12, joista 7 on tapahtunut tammikuussa. Keskimääräinen odotusaika pitkäaikaiseen ympärivuorokautiseen palveluasumiseen on pysynyt lähes ennallaan, ollen 42 vrk.

Omaishoitoa on vuoden 2025 aikana kehitetty ja kehittämistyötä jatketaan vuoden 2026 loppuun asti kestävässä hankkeessa ”Omaishoitajan polulta tukea ikääntyvien omaishoitajille”. Kehittämistyön kohteena on erityisesti omaishoitajien jaksamiseen liittyviä osa-alueita; valmennukset, terveystarkastukset, muut hyvinvointia edistävät käytännöt. Lisäksi suunnittelemme kielteisen omaishoidontuen päätöksen saaneille ohjausta heidän hyvinvointinsa tukemiseen. Työtä tehdään yhteistyössä kuntien ja kolmannen sektorin kanssa. Vuonna 2025 valmennuksista toteutetaan Omaishoitajien infot yhdessä omaishoitoyhdistysten kanssa ja Apuvälineet ja avustaminen - valmennukset sekä pilotoidaan terveystarkastusten mallia avosairaanhoidossa. Valmennusosioon toteutetaan jatkossa myös valmennukset mielen hyvinvoinnista ja muistisairaahan kohtaamisesta. Omaishoidon osalta tavoitteena on monipuolistaa omaishoidon vapaiden tarjontaa mm. laajentamalla perhehoitoa. Uusia perhehoitajia on valmennettu ja valmennuksia jatketaan. Tietoa perhehoidosta levitetään sekä asiakkaille että hyvinvointialueen työntekijöille, jotta palvelua osataan hyödyntää nykyistä paremmin.

Olkkaritoiminnan konseptia kehitetään ja toiminta laajentuu koko hyvinvointialueelle vuonna 2025. Toiminta koostuu kahdesta kohdennetusta ryhmästä (Virtaa arkeen -elintapaohjausryhmä ja Hyvinvointia mielelle) sekä avoimesta, matalan kynnyksen ryhmätoiminnasta (Hyvinvointipolku). Ryhmien pilotointia laajennetaan

hyvinvointialueella syksyn 2025 aikana. Vesa –vapaaehtoistoiminnassa on tavoitteena vapaaehtoistoiminnan koordinoinnin laajentaminen koko hyvinvointialueelle (tällä hetkellä toimintaa Espoon, Kauniaisten, Lohjan ja Kirkkonummen alueilla). Ikääntyneiden terveystarkastusmallin pilotointi on suunnitteluvaiheessa.

Vuoden 2024 aikana ikääntyneiden palveluiden palvelualueella vakiinnutettiin RAI-toimintamallin perusta. Lisäksi palvelulinjoilla kehitettiin ja yhtenäistettiin RAI-prosesseja. Pää tavoitteena oli RAI-arviointien tekemisen vakiinnuttaminen, henkilöstön osaamisen varmistaminen ja esihenkilöiden RAI tiedolla johtamisen perustaman luominen. Kotihoidon ostopalvelutuottajat noudattavat samoja periaatteita kuin hyvinvointialueen oman tuotannon henkilöstö.

Säännöllistä palvelua saavan asiakkaan RAI-arviointi tehdään kuukauden kuluessa palvelun alkamisesta, jonka jälkeen arviointi tehdään puolenvuoden välein tai aikaisemmin, jos asiakkaan voinnissa tapahtuu oleellinen muutos. Arvioinnin perusteella asiakkaan apua ja tukea voidaan lisätä tai vähentää asiakkaan palvelutarpeen mukaan. Haasteena arviointien toteutumiselle, etenkin Kotona asumista tukevissa palveluissa, oli henkilöstövajaus ja asiakasvaihdot.

Sotkanetistä ja THL:n RAI-järjestäjätietokannasta ei ole tällä hetkellä saatavilla vuoden 2024 peittävyystietoja. Raisoftin tilaston mukaan RAI-arviointien kattavuus vuonna 2024 on ollut Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella Kotona asumista tukevissa palveluissa 87 prosenttia, yhteisöllisessä asumisessa 94 prosenttia ja pitkäaikaisessa ympärivuorokautisessa palveluasumisessa 97 prosenttia (tulos lasketaan Raisoftiin viedyistä asiakkaista).

Digitaalisten palvelukanavien lisäksi ikääntyneitä palvelevat puhelin ja eri palvelupisteet koko alueella. Tietoa ikääntyneiden palveluista saa Seniori-infosta, alueen kirjastoihin, ja paikkakuntien ikääntyneiden

palvelukeskuksiin ja kohtaamispaikkoihin jaettavasta Ikääntyneiden palveluoppaasta sekä Elinvoimaa ikääntyneille- sanomalehdestä. Lehti ilmestyy kolme kertaa vuodessa, maaliskuussa, toukokuun lopussa ja lokakuussa. Lehti jaellaan hyvinvointialueen paikallislehtien välissä ja toimitetaan lisäksi kaikkiin alueen kirjastoihin, ja paikkakuntien ikääntyneiden palvelukeskuksiin ja kohtaamispaikkoihin.

4 Hyvinvointialueen taloudellinen tila

4.1 Tarkastuslautakunnan suositus

Hyvinvointialueen tulos vuodelta 2024 oli hieman yli viisi miljoonaa euroa alijäämäinen, mutta lähes alkuperäisen talousarvion mukainen. Vuosien 2023 ja 2024 aikana kertynyt alijäämä kyetään kattamaan voimassa olevan taloussuunnitelman mukaisesti vuoteen 2026 mennessä. Tarkastuslautakunta kannustaa hyvinvointialuetta edelleen tarkkaan talouden hallintaan voimassa olevan taloussuunnitelman mukaisesti.

Osana talouden hallintaa tulee taloudenohjausjärjestelmän tukea reaaliaikaista johtamista ja toimintaa. Tarkastuslautakunta nostaa esiin huolensa siitä, kuinka talousarviomuutoksia lopulta hyväksytään ja miten siihen liittyvä taloudenohjausjärjestelmä saadaan vastaamaan toimintavuoden kehitystä. Vuoden 2024 talousarviomuutokset olisi tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kyetty tekemään jo kesän jälkeen ja siten ne olisi ollut nähtävillä myös järjestelmissä. Näin myös tehdyt ratkaisut hyvinvointialueellamme perustuisivat näkyvästi talouden ennusteiden sijaan tunnistettuun talousarviossa näkyvään tilanteeseen ja sen mukaiseen johtamiseen. Taloustiedosta muodostuisi koko hyvinvointialueen yhteistä tietoa.

Vuoden 2025 talousarvio sisältää talouden tasapainottamistoimia noin 30 miljoonaa euroa. Ne kohdistuvat toimintatuottojen kasvattamiseen, vuokratyövoiman vähentämiseen, tuotantotapa- ja

palvelurakennemuutoksen läpivientiin, palvelujen verkoston muutoksiin, henkilöstömenojen vähennyksiin sekä muihin muutoksiin. Tuotantotapa- ja palvelurakennemuutosten vaikutuksia voidaan koko hyvinvointialueen mittakaavassa pitää tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan vielä vuoden 2024 jälkeenkin vähäisinä. Tulisi tehdä tarkastelu siitä, kuinka palvelurakennemuutoksessa kyetään siirtämään painopiste erikoistasoisista palveluista perustasoihin palveluihin.

HUS-yhtymän tulee tasapainottaa toimintavuoden 2025 aikana kokonaisuudessaan noin 142 miljoonan euron alijäämä. Nykytasossa Länsi-Uudenmaan vastuulla on kattaa tästä alijäämästä noin 40 miljoonaa euroa. Talouden tasapainottamisen toimenpiteisiin on HUS-yhtymässä ryhdytty ja Länsi-Uudellamaalla on varauduttu HUS-yhtymän alijäämän kattamiseen korotetulla kehyksellä. Tarkastuslautakunta toteaa, että HUS-yhtymän vahvasta tahdosta ja suunnitelmista huolimatta nopean aikataulun talouden tasapainottaminen ja palveluvalikoiman supistaminen voi merkittävästi kasvattaa palvelutarvetta Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan ennakoimattomaan palvelutarpeeseen voitaisiin vaikuttaa ennalta. Tulee kehittää edelleen Länsi-Uudenmaan perustason prosesseja niin, että erikoissairaanhoidon läheteiden määrä ei kasva. Tällöin HUS-yhtymän ei tarvitse reagoida kasvavaan palveluntarpeeseen ja tehdä nopeita säästötoimenpiteitä, jotka entisestään vaikeuttaisivat Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelujen järjestämistä.

4.2 Lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta

Hyvinvointialueiden ensisijainen tehtävä on vastata alueensa sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Vuoden 2023 alussa vastuu siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä 21 hyvinvointialueelle ja lisäksi Helsingin kaupungille omalla alueellaan sekä HUS-yhtymälle erikoissairaanhoidon osalta. Hyvinvointialueen taloudellinen tilanne järjestämisvastuun siirtymisen jälkeen on ollut

haastava, mutta tästä huolimatta hyvinvointialueella on toteutettu talouden tasapainotusta tehokkaasti ja nopealla aikataululla. Tällä on pyritty saavuttamaan mahdollisimman suuri kumulatiivinen vaikutus alijäämien kattamiskaudella. Talouden tasapainottamisen toimenpiteiden kokonaismäärää on saatu myös näin pidettyä maltillisempana. Alijäämä toteutui hillittynä, minkä takia hyvinvointialue vältti arviointimenettelyn kriteerien täyttymisen vuonna 2024. Kesän 2024 jälkeen kyseisen vuoden talousennuste oli vielä 37 milj. euroa alijäämäinen, mutta vuoden loppuun mennessä tehostamistoimet vaikuttivat ja vuoden tulos jäi ainoastaan 5 milj. euroa alijäämäiseksi. Näin ollen talouden tilannekuva täsmentyi vielä oleellisesti syksyn 2024 aikana, ja siten myös talousarviomuutosten tekeminen vasta loppuvuodesta nähtiin perusteltuna.

Vuoden 2025 aikana hyvinvointialueen raportointinäkymiä on kehitetty niin, että talouden toteumien vertailu myös ennusteeseen on entistä paremmin mahdollista. Näin poikkeamat ennusteesta, ja siten tarve ennusteen päivittämiseen, on havaittavissa entistä ajantasaisemmin. Hyvinvointialueen johtamis- ja suunnittelukyvykkyyksien parantuessa pyritään myös talousarviomuutosten tarvittavaa mittaluokkaa pienentämään. Hyvinvointialueemme on saavuttanut talouden tasapainon poikkeuksellisen hyvin. Nykyarvion valossa olemme yksi ainoista hyvinvointialueista, joka ei täytä arviointimenettelyn käynnistämisen kriteerejä, ja joka saa katettua kertyneet alijäämät lakisääteisessä määräajassa.

Hyvinvointialue pyrkii monin keinoin vähentämään erikoissairaanhoidon käyttöä ja siirtämään palvelurakennetta lähemmäs ensisijaista terveydenhoitoa. Oma lääkäri -toimintamalli parantaa hoidon jatkuvuutta, mutta edellyttää sujuvia konsultaatiokanavia. Valmistelussa on Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen sisäinen erikoissairaanhoidon konsultaatiopilotti vuodelle 2026 ja samanaikaisesti laajennetaan HUS-yhtymän kanssa yhteistyössä eKonsultaatioiden käyttöä. Käynnissä olevilla toimenpiteillä tavoitellaan lähetemäärien kasvun hillitsemistä.

Akuuttivastaanottojen ja diabeteskeskustoiminnan laajentaminen ovat esimerkkejä hankkeista, joissa painopistettä siirretään HUS-yhtymältä hyvinvointialueen palveluihin. Uudenmaan hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUSin taktisen tason yhteistyössä pääpaino on sujuvampien hoitopolkujen luominen ja painopisteen siirto ensisijaisiin palveluihin.

5 Yhteinen, valmentava ja osallistava työkuultuuri

5.1 Tarkastuslautakunnan suositus

Vuokratyövoiman käyttö on vähentynyt Länsi-Uudellamaalla merkittävästi vuoden 2024 aikana. Koska samalla on kyetty lähtövaihtuvuuden laskuun, on hyvinvointialueella syytä miettiä yhdessä henkilöstön kanssa keinoja, joilla kaikki työntekijät ovat osa Länsi-Uusimaalaisen työkuulttuurin muodostamista. Näitä keinoja voisivat aluksi olla esimerkiksi henkilöstön edustus johtoryhmissä ja yhteistoiminnan kehittäminen. Tarkasteluhetkellä työkuulttuurin rakentaminen perustuu vahvasti esihenkilöiden roolin korostamiseen. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tärkeä kysymys on, mitä henkilöstön tukemiseksi voidaan tehdä tässä ja nyt sen sijaan, että jäädään odottamaan johtamisen onnistumisen tuloksia.

Tarkastuslautakunta totesi vuoden 2023 toimintaa käsittelevässä arviointikertomuksessaan, että henkilöstökyselyiden tuloksien käsittelyä ei ole määritelty tavalla, joka johtaisi toimenpiteisiin tai esittäisi esihenkilöille sen, mihin kehittämistoimiin olisi ryhdyttävä. Henkilöstökyselyjen vastaajamäärät ovat olleet valtuustokauden alun jälkeen tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan alhaisia. Lisäksi Pulssi-henkilöstökysely toteutetaan kuukausittain. Tarkastuslautakunta kysyy, aiheuttaako kyselyiden liiallinen toistaminen sen, että kyselyihin ei vastata riittävällä laajuudella? Ovatko saatavat tulokset sellaisia, että niiden avulla kyetään kehittämään toimintaa? Mikäli valmentavalla johtamisella pyritään ensisijaisesti kehittämään Länsi-Uusimaalaista työkuulttuuria esihenkilötyön kautta, olisi tärkeää määritellä myös tavat,

joilla henkilöstökyselyiden tulokset muutetaan läpinäkyviksi toimenpiteiksi.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on pyritty vahvistamaan ruotsin kielen taitoa ja kaksikielistä organisaatiokulttuuria. Haasteita on vielä sekä asiakastarpeeseen vastaamisessa että sisäisessä kehittämisessä. Koska alueellamme on onnistuttu vuoden 2024 aikana vahvistamaan kaksikielistä kokouskulttuuria, olisi hyvät käytännöt syytä ottaa käyttöön myös hyvinvointialueen eri tapahtumissa ja toiminnoissa. Näin toimien ruotsin kieltä tehtäisiin näkyväksi. Tästä olisi varmasti saatavissa hyviä esimerkkejä alueemme kunnista.

5.2 Lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta

Vuokratyövoiman käyttö on vähentynyt vuoden 2024 kuluessa merkittävästi ja vuokratyötä käytetään vuoden lopun tilanteessa selkeästi paremmin nimenomaan tilapäisen henkilöstövajeen tilanteissa. Samalla on myös pystytty vähentämään yli- ja lisätöiden teettämistä omalla henkilöstöllä, sillä olemme onnistuneet rekrytoimaan merkittävästi paremmin kuin aiemmin ammattilaiset omaan organisaatioon. Molemmilla muutoksilla on yleisen elämäkokemuksen mukaan vaikutusta henkilöstön työhyvinvointiin; pysyvämpi työyhteisö vakinaisella henkilöstöllä tukee henkilöstön jaksamista ja työn sujuvuutta.

Henkilöstökyselyillä on useita tavoitteita. Eräänä keskeisenä tavoitteena on tarjota henkilöstölle kanava omien kokemuksensa kertomiseen mm. työnteon sujuvuudesta ja työyhteisöjen toimivuudesta. Työterveyslaitos organisoi hyvinvointialueille oman hyvinvointikyselyn joka toinen vuosi, ja välivuotena eli vuonna 2024 toteutimme oman kyselyn. Useampi hyvinvointialue osallistuu työterveyslaitoksen kyselyyn, joka toteutetaan seuraavan kerran vuoden 2025 syksyllä. Vuonna 2024 olemme voineet hyödyntää vuoden 2023 lopulla tehdyn kyselyn tuloksia työyhteisöjen ja työn kehittämisessä. Työyksikköjen tehtäväksi on annettu käydä tulokset lävitse keskustellen ja sopia yhdessä niistä toimenpiteistä, joihin tulokset

keskustelun avaamina ovat antaneet aiheita. Toimenpiteitä ja toteutumia seurataan ja tuetaan organisaatorakenteen mukaisesti. Pulssi-kysely toistetaan kuukausittain ja se antaa tärkeää tietoa muutoksista henkilöstön kokemuksissa. Kun seurantatapa tarjoaa aikasarjoja, on erittäin helppoa tunnistaa muutokset ja tarpeellisissa tilanteissa myös käynnistää, esimerkiksi työhyvinvoinnin asiantuntijoiden tukemana, toimenpiteet heikentyneeksi havaitun asiantilan korjaamiseksi. Näin on myös useissa työyhteisöissä tehty.

Tarkastuslautakunta oli huolissaan kyselyjen liiallisesta toistumisesta ja mahdollisuudesta käyttää kyselyjen tuloksia kehittämistyön perustana. Pulssi-kyselyyn vastaaminen vie hyvin vähän työaikaa vastaajalta. Vastausprosentit ovat yleisellä tasolla olleet riittäviä sen varmistamiseksi, että tulokset kertovat jotain olennaista yksikön henkilöstön kokemuksista. Vastausprosentit vaihtelevat yleisesti 35–80 prosentin välillä. Tilastotieteestä on tunnettua, että tämäntyypisessä kyselyssä tuloksen luotettavuus edellyttää noin 20 prosentin vastausprosenttia. Tämä ylittyy lähes kaikissa yksiköissä; tosin on yksittäisiä yksiköitä, joissa vastaaminen on teknisistä syistä haasteellisempaa, ja joissa voidaan jäädä alle 20 prosentin. Pulssi-kyselyn ohjeistuksen mukaan kyselyn tuloksia tulee käsitellä työyksiköissä kunkin kyselykierroksen osalta. Tämä mahdollistaa ripeän puuttumisen epäkohtiin ja omalta osaltaan antaa mahdollisuuden yhteishengen vahvistamiseen. Yhteinen käsittely kerran kuukaudessa ei välttämättä tarkoita sitä, että joka kuukausi pitäisi nimetä uusia kehittämiskohteita. Kyselyn avulla on mahdollista seurata sovittujen kehittämiskohteiden muutosta ja tarvittaessa mahdollistaa erilaisiin keinoihin tarttumisen, mikäli toivottua muutosta ei tuloksissa näy.

Vahva kaksikielinen organisaatiokulttuuri sekä positiivinen kieli-ilmapiiiri koetaan tärkeänä asiana. Haluamme, että kaikki työntekijämme, kielestä riippumatta, viihtyvät meillä. Tekoälykäännössovelluksen myötä sisäisten materiaalien saatavuus ruotsin kielellä on parantunut huomattavasti. Myös sisäisten tapahtumien osalta kaksikielisyys on muuttunut

näkyvämmäksi, esimerkiksi diat ovat kahdella kielellä tai osa sisällöstä on ruotsin kielellä. Henkilöstökoulutuksia järjestetään myös kokonaan ruotsin kielellä. Meillä on kuitenkin iso organisaatio, ja henkilöstön kieliosaaminen vaihtelee suuresti alueen sisällä ja näin myös toimintatavat. Kaksikielisen organisaation edistäminen on pitkäjänteinen työ, joka vaatii totuttelua ja aikaa.

Henkilöstölle tarjotaan säännöllisesti ruotsin kielen kielikoulutuksia, ja nyt erityisesti perustason kurssia on ollut suosiossa. Tavoitteena on pystyä tarjoamaan enemmän räätälöityjä kielikoulutuksia eri kohderyhmille. Myös muita matalan kynnyksen tapoja oppia kieltä ovat kehityksen alla.

6 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

6.1 Tarkastuslautakunnan suositus

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ensimmäisellä valtuustokaudella on onnistuttu luomaan toimivat yhteistyön hallinnolliset rakenteet kuntien kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Vuoden 2025 tammikuussa järjestettiin lakisääteiset kuntakohtaiset neuvottelut. Yhteistyön rakenteita tulee kuitenkin edelleen kehittää, jotta saadaan luotua konkreettista hyvinvointia asukkaille. Tarkastuslautakunnan mielestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ajatellen tulee panostaa nykyistä enemmän toiminnan vaikuttavuuteen ja ongelmien ennaltaehkäisyyn. Vaikuttavuutta mittaavat tavoitteet tulee määrittää ja niitä tulee mitata. Esimerkiksi hoitoon pääsy ei ole riittävä tavoite. On mitattava myös asukkaiden terveydentilaan ja hyvinvointiin vaikuttavia asioita.

Länsi-Uudellamaalla on siirrytty ensimmäisellä valtuustokaudella järjestöavustuksissa hyvinvointialuevetoiseen tarpeen arviointiin. Lisäksi keväällä 2025 käynnistetään Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen järjestöneuvottelukunta. Tarkastuslautakunta näkee järjestöavustusten

kehittämistyön jatkamisen tärkeänä asiana. Tärkeää on myös saada hyödynnettyä järjestöjen näkemystä, koska järjestötoiminnalla voidaan tukea hyvinvointialueen strategisia tavoitteita. Tarkastuslautakunta kysyy, mitkä ovat keinot, joilla saadaan tuettua yhdistysten ja järjestöjen toimintaa Länsi-Uudellamaalla? Voidaanko toimitilas suunnittelussa huomioida riittävällä tavalla kolmannen sektorin toimijat? Esimerkiksi vuokratkustannukset ovat monille pienille toimijoille merkittävässä roolissa.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle on avattu Hyvinvointipalvelujen verkkosivusto, johon on koottu hyvinvointialueen, kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden tarjoamat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelut aikuisväestölle. Sivustolla esitellään hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa, tarjotaan tietoa, ohjeita ja työkaluja omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen. Tarkastuslautakunnan mielestä palvelujen näkyvyyttä sekä löydettävyyttä tulee kuitenkin parantaa ja palvelut on tuotava kaikkien käyttäjien tietoisuuteen. Esimerkiksi erilaiset käyttäjäryhmät ja heidän haasteensa palvelujen löytämiseksi tulee huomioida riittävällä tavalla. Asiakaslähtöisyyden tulisi olla merkittävässä roolissa. Tarkastuslautakunta kysyy kuinka hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä Länsi-Uudellamaalla onnistutaan tekemään selkeämpää ja näkyvämpää?

On ymmärrettävää, että hyvinvointialueen ensimmäisen valtuustokauden jälkeen monen asian edistäminen on vielä alkuvaiheessa. On kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, että yhteistyö laajennetaan mahdollisimman hyvin lain vaatimalle tasolle ja käytetään resursseja yhteisen tahtotilan luomiseksi. Säännöllisen vuoropuhelun edistämisen lisäksi tulee kehittää todellista tiedonvaihtoa. Tämä perustuu mitä suuremmissa määrin hyvään vastuunjakoon.

6.2 Lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta

Hyvinvointialueelle ensimmäisellä valtuustokaudella perustettiin toimivat hallinnolliset yhteistyörakenteet kuntien ja järjestöjen edustajien kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Alueen väestön terveyden ja hyvinvoinnin tilassa on merkittäviä kuntakohtaisia eroja ja näiden tunnistaminen on alkaneen valtuustokauden tavoitteita HYTE- työssä. Arjessa toimivien säännöllisten verkostotapaamisen ohella merkittävässä asemassa ovat hyvinvointialueen lakisääteiset neuvottelut,, jotka valmistellaan laajassa osallisuudessa hyvinvointialueen, kuntien, järjestöneuvottelukunnan sekä HUS Yhtymän kanssa. Kuntien toiveiden mukaisesti ne käydään vuoden 2025 osalta kuntakohtaisina, jotta kuntakohtaisiin tarpeisiin voidaan suunnitella toimenpiteet ja seuranta konkreettisen muutosten aikaansaamiseksi väestön terveydessä ja hyvinvoinnissa.

Seurantaa ja johtopäätösten tekemistä tukee jatkokehityksessä oleva kuntien ja hyvinvointialueen yhteinen HYTE- tietotyökalu, johon järjestötieto integroidaan. Tietotyökalua jatkokehitetään aiemman hankkeen pohjalta alueellisessa yhteiskehittämishankkeessa vuoden 2026 loppuun asti. . Hankkeen tavoitteena on vahvistaa alueellista tietoperustaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisen, päätöksenteon ja vaikutusten arvioinnin tukena. Hyvinvointi ja terveyserojen kaventamista tukeva tietoperusta on keskeinen hankkeessa tavoiteltu tuotos.

Hyvinvointialueella järjestötoiminta on laajaa ja kattaa noin 600 sote-järjestötoimijaa. Tuore perustettu järjestöneuvottelukunta teemaverkostoineen muodostaa verkostomaisen yhdyspinnan hyvinvointialueen palveluihin, joka mahdollistaa tavoitteellisen ja monipuolisen yhteistyön palvelualueen kohderyhmät ylittäen.

Järjestöavustusten kehittäminen on jatkuvaa toimintaa. Parhaillaan arvioidaan avustushakujärjestelmän toimivuutta ja kehittämistarpeita. Hyvinvointialueelle kehitettiin toimiva avustusten raportointi käytäntö, joka tukee myös pienten järjestöjen velvollisuuksia.

Järjestöavustusten kohdentamista ohjaa alueellinen hyvinvointisuunnitelma, sen painopisteet ja tavoitteet. Kuntien tuki järjestöjen toimitila-asioissa on vahvaa, kunnat tarjoavat järjestöille tilojaan erilaisin toimintamallein, hyvinvointialueen palveluverkon osalta yhteistyö vaatii kehittämistä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen viestintä kytketään hyvinvointialueen strategiseen viestintään, jolloin sen näkyvyyttä voidaan parantaa. Kunnat ja järjestöt toimivat tässäkin kumppaneina, joiden avulla alueellisen hyvinvointisuunnitelman strategiaan pohjautuvia painopisteitä jalkautetaan eri verkostoihin. Asukaskysely hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen alueellisen suunnitelman valmistelemiseksi toteutetaan syksyllä 2025. Kyselyssä asukkaat voivat ottaa kantaa, millaisia HYTE- palveluja alueella tulisi olla, jotta ne vastaisivat parhaalla mahdollisella tavalla asukkaiden tarpeisiin.

Terveydeksi -ohjelman rahoituksen avulla kehitetään vuoden 2026 alueellista elintapaneuvontaa hyvinvointialueella. Hankkeessa korostuu erityisesti viestinnällinen yhteistyö, sujuvat palvelupolut ja erityisryhmien tarpeiden tunnistaminen.